

zomerkampen voor de jeugd

De buitenwerkcommissie van het Humanistisch Verbond organiseert in 1963 de volgende kampen:

a Kinderkamp 10—13 jaar

te Elspeek in „de Korenbloem”, en wel van 20—27 juli.

Prijs: f 42,— incl. f 2,— zakgeld.

Opgeven bij de leiding, de heer en mevrouw J. Weggelaar, Erasmusgracht 23³, Amsterdam. Tel. 020 - 8 39 19.

b Jongerenkamp 13—15 jaar

te Beek (Gem. Bergh), bij Zeddam van 3—13 augustus en van 14 tot 24 augustus.

Het eerste kamp staat onder leiding van de heer P. van Soelen (Bilthoven); het tweede onder leiding van de heer en mevrouw E. R. Veuger (Zaandam).

De prijs bedraagt f 50,— per 10 dagen.

Opgave voor deze kampen bij mevrouw E. Plettenberg-Sweid, Saffierstraat 76¹, Amsterdam. Tel. 020 - 73 83 69.

cheren. Het diepste wezen van de mens bestaat uit de mogelijkheid om te kunnen kiezen; om „ja” of „neen” te kunnen zeggen. En we moeten leren om beide dingen van tijd tot tijd te kunnen zeggen, zowel „ja” als „neen”. We hebben de innerlijke zekerheid nodig om de werkelijke beslissingen van het leven te kunnen maken, wat de wereld er ook van zeggen of denken moge. En dat vraagt natuurlijk dat we willenszijn om onze mede mens te zoeken in de substantie van zijn karakter.

Niet wat we wel eens zouden willen hoe die mensen er uit zien, maar hoe ze werkelijk zijn. Dat is misschien de moeilijkste opgave voor ieder van ons, zowel in ons werk, als in onze huwelijken, als in de opvoeding van onze kinderen. Het is niet makkelijk om in ons zelf een gereedheid voor de ander te scheppen, niet een zelfgereide bemoeizucht, maar een gereedheid van de ziel. „All things wait in all people”, alles wacht in ieder, schreef de Amerikaanse dichter, Walt Whitman. In ons wacht veel dat nog nooit gewekt is, omdat we veel meer met angst voor elkaar opgroeien dan met gereedheid en teder-

heid. En alleen maar door het wezenlijke karakter van de ander te zoeken en te helpen uitbouwen, door wat wij kunnen bijdragen aan de verdieping van zijn ziel, alleen daar door kunnen wijzelf als werkelijke mensen groeien. De vraag van het religieus humanisme is een heel eenvoudige, namelijk deze: „Hoe kunnen we betere mensen worden?” Niet meer filosofisch, of meer zwaar op de hand maar beter. En er is natuurlijk niet alleen maar één antoord zoals de waarachtige gelovigen altijd beweren. Er zijn inderdaad zeer vele wegen die naar Rome leiden, als u mij dit voorbeeld vergeven wil. We hebben allemaal mensen ontmoet die vreselijk verveeld zijn door anderen. Zij voelen eigenlijk dat iedereen hun tijd verknoeit. Zij willen niets met wie dan ook te maken hebben en paraderen dat als hun volwassen standpunt en zijn er trots op. Je kunt tegen zulke mensen praten maar ze luisteren niet echt. Ze zijn er wel als je tegen ze spreekt, maar ze zijn er niet in wezen. Ze dulden je, maar eigenlijk hang je ze de keel uit en ze laten je dat merken. Het is alsof ze tegen je zeggen willen „Man, ik heb belangrijker dingen te doen dan naar jou worm te luisteren”. Voor dezulken wordt ieder contact eigenlijk tot een bedreiging van de hoogvolprezen isolatie die zij voor zichzelf verkozen hebben. Maar het is niet een isolatie uit sterkte geboren. Het is een behoefte te behandelen om zodoende niet het risico van werkelijk contact of werkelijke zorgen als ander te hoeven nemen. In mijn werk als sociaal psycholoog heb ik vaak met mensen te maken, die mij op zoeken omdat ze huwelijksproblemen hebben. Wie heeft dat niet van tijd tot tijd? Maar ik denk vooral aan die mannen en vrouwen die een huwelijkspartner hebben die hen ontrouw is. Ik meet mij geen moralistisch oordeel daarover aan. Mensen moeten hun eigen normen kiezen en er de consequenties van dragen. Ik denk vooral zoals ik zei aan de mannen en vrouwen die eigenlijk half hulpeloos van de ene buitenechtelijke verhouding naar de andere gedreven worden.

En iedere nieuwe verhouding helpt hun niet nader te komen tot een ander mens, want er is geen innerlijke gereedheid voor de ander. De partners die zij uitzoeken blijven altijd meer of minder fictieve persoonlijkheden.

Op die manier wekt iedere nieuwe „aanwinst” een steeds grotere eenzaamheid en ontevredenheid in ze. Op den duur leidt dat vaak tot uiterste wanhoop en zelfhaat, een neiging om zichzelf besmeurd te gevoelen,

natuurlijk bewaart u de radiolezingen

Om U het bewaren mogelijk en het herlezen van de radiolezingen tot een genoegen te maken, is er een handig verzamelbandje te verkrijgen.

Aan dit linnen bandje, dat voorzien is van een gouden opdruk, zult U veel plezier beleven.

De prijs, die laag gesteld is, bedraagt f 1,95. Gireer het bedrag op postrekening 58 t.n.v. Humanistische Luisterking het Woord van de Week te Utrecht.

die dan in hostiliteit tegenover de eigen persoon en het eigen verleden wordt omgezet. Dat is de werkelijke vloek van de promiscuititeit. En wat waar is voor eenlingen is ook waar voor groepen en zelfs volkeren. Als we, als groep of volk, met de fictie van andere volkeren beginnen te leven wordt het steeds moeilijker om hen met enigerlei werkelijke bereidheid tot verstaan te benaderen. Alle conflict situaties worden dan opgeblazen tot dat het lijkt alsof er inderdaad geen oplossingen meer zijn voor de bestaande problemen. En dan komen de staatslieden met de fictieve opvattingen over anderen in hun hoofd bijeen en heffen hun handen hopeloos ten hemel en zeggen: „We zijn op een dood punt aangeland, we kunnen niet meer discussiëren, we kunnen geen oplossingen of compromissen meer bedenken. We are deadlocked, dat betekent „locked in death”, omsloten door dood, in de greep van versterkte omklemming. Het is mijn opvatting dat dit altijd onwaar is. Er is geen enkel menselijk of sociaal politiek probleem waarvoor geen oplossing is, en geweld is altijd het begin van de zelfvernietigende cirkel der primaire driften. Er kan alleen maar gebrek aan hersenen zijn of een gebrek aan wil om oplossingen te vinden. Er is geen werkelijk dood punt, het is een fictie, een fantasie. Adolf Hitler bijvoorbeeld had zich het fictieve idee in het hoofd gezet, dat Amerika nooit beslissend zou kunnen zijn in de oorlog. „Amerikanen” zo placht hij te doceren, „Amerikanen zijn tenslotte alleen maar een stelletje Joden en negers. En zoals iedereen weet zijn Joden en negers verachtenswaardige volksgroepen”. Maar het enige dat mis was met Hitler's redenering was, dat het niet waar was. „Es war nur nicht wahr”. Amerika bestaat uit zeer vele bevolkingsgroepen waaronder ook mensen van joodse en neger afkomst. En Amerikanen van Joodse en negerafkomst. En Amerikanen van Joodse en daten als wie dan ook. Hitler wou dat nooit geloven. En om zijn fantasie gestalte te geven noemde hij Roosevelt een jood, en Churchill en Eisenhower, al wist iedereen best dat zij brave episcopale protestanten waren. En mensen die met de verwarmde hoop van hun eigen fictie, leven worden helaas vaak in hun besluit om slechts bij fantasie te leven, indien men hen de werkelijkheid voorhoudt. Dat geldt voor individuen en voor volkeren. Op die wijze wordt de z.g. totalitaire persoonlijkheid geschapen, die van binnen uit geconditioneerd is voor geweldpleging om zijn waarachtig geloof te verdedigen zelfs als dat geloof niets met de werkelijkheid meer heeft te maken. De wereldgeschiedenis is vol van voorbeelden hiervan.

de dagboot

Ondoorzichtige zee, groot dromend oog,
en het schip niets dan herinnering,
en de zon een traan, een glinstering,
heel de dag lang, heel de hemel hoog.

's Morgens vroeg is er niets dan verdriet,
overdag verbeteren de kleuren,
groen alsof er iets zal gaan gebeuren,
vruchtbaarheid, maar dan gebeurt het niet.

Zee is niets dan één grote woestijn,
al het slaapzand van alle verhalen,
wat men vruchteloos steeds kan herhalen,
liefde zonder bloed en zonder pijn.

Maar ik word gedragen op de rug
van herinnering. Ik kom terug.

Guillaume van der Graft (geb. 1920)

Dit is hoe werkelijke hopeloosheid er uit ziet en ge kunt nu zien waarom ik tegenover het z.g. waarachtige geloven, een realistisch idealisme wil zetten. Ben Gurion, de premier van Israël moet eens gezegd hebben: „Als je hier niet in wonderen gelooft ben je geen realist”. En met een beetje variatie zou ik willen zeggen, je kunt geen realisme in je leven scheppen zonder idealisme. Maar idealisme dan dat gevoed wordt door hoop die gerechtvaardigd is door werk en pogen steeds weer pogen. Mahatma Ghandi riep degenen die hem volgden toe: „Noemt u zich toch alsjeblieft geen volgelingen van Ghandi. Het is genoeg voor mij als iedere man en vrouw zijn eigen geweten volgt. Ik heb geen volgeling van node”. Het is goed om als vrij mens te leven, tenminste als we weten wat het is waarvoor we ons bevrijden. Er is genoeg om voor te leven, er is genoeg solidariteit om kracht en hoop uit te scheppen als we het zelf maar ontdekken. Niemand kan het voor ons doen en niemand kan het zonder veel werk en eindeloos trachten ontdekken, meestal in eenzaamheid.

Dat is de hoop en het idealisme waar wij als religieus humanisten over spreken als we zeggen dat we geloven dat er altijd nog kansen voor de mensheid zijn. Geen naïef utopia, maar een wereld van werken en liefhebben en koesteren en hopen. Zodat onze kinderen kunnen lachen en het leven liefhebben en niet ten onder gaan in atomische stofwolken.

I. SPETTER

lezingen voor de radio

- zo. 9 juni VARA 9.45 uur: Mej. J. J. Th. ten Broecke Hoekstra: „Menselijke waardigheid”.
- zo. 16 juni VARA 9.45 uur: H. Th. Bakker: „In welke mate zijn wij vrij bij onze keuze?”
- zo. 23 juni VARA 9.45 uur: J. W. Dekker: „De plaats van de mens in de wereld”.
- do. 27 juni AVRO 11.45 uur: H. J. J. Lips: „Geestelijke (humanistische) verzorging in de strijdkrachten”.

Het leven en denken van de grootste onder de hedendaagse chinese wijsgeren weerspiegelt de geweldige geestelijke worsteling van het chinese volk in de halve eeuw van grote revoluties. Fung Yu-lan werd op 4 december 1895 geboren in het district T'angho in de provincie Honan. In zijn jeugd heeft hij dus nog de late naglans van de Mandsjoe-dynastie meegemaakt. Zijn studententijd in Kaifeng, Sjanghai en Peking, 1910—1918, viel samen met het sukses en latere falen van de nationale revolutie onder Sun Yat-sen. Het waren vooral de jongere intellectuelen en kunstenaars, die zich intensief en hartstoechtelijk bezighielden met problemen van China's nationale en culturele existentie en zelfrechtaardiging, van economische en technische achterstand, van sociale misstanden en spanningen en van politieke anarchie. Het trotse verleden was tegelijk een lichtend voorbeeld en een belastende erfenis. Sommigen wilden liefst met het verleden breken, verguisden de confuciaanse traditie en bewonderden het technische vernuft van het Westen. Anderen stonden wantrouwig tegenover de veruiterlijkte, materialistische beschaving van het Westen en wilden de ethische en geestelijke waarden uit het eigen verleden doen herleven door ze te herwaarderen en aan te passen. Weinige denkers en kunstenaars vonden de weg tot een synthese tussen Oost en West, klassiek en modern, ethiek en techniek, materie en geest. Tot die weinigen behoorde ook Fung Yu-lan.

Aan de Universiteit van Peking kreeg hij een grondige scholing in de klassieke chinese filosofie, waarvan hij heden ten dage als de beste kenner ter wereld geldt. Van 1919 tot 1923 studeerde hij filosofie in Amerika, o.m. bij de bekende pragmaticus en sociaal-pedagoog John Dewey. In 1923 promoveerde hij aan de Columbia Universiteit op een proefschrift over vergelijkende wijsbegeerte. In dat zelfde jaar in China teruggekeerd werd hij benoemd tot hoogleraar in de wijsbegeerte in Kaifeng, en in 1927 aan de Tsing hua Universiteit in Peking. In 1926 publiceerde hij een boek over Levensfilosofie, waarmee hij actief bijdroeg in de discussie over China's rol en plaats in de wereld. Hij trachtte een middenweg aan te tonen en een synthese te vinden tussen de op het objekt gerichte wetenschappelijkheid van het Westen en de overwegend subjectieve levenskunst van het oude China. In zijn grote standaardwerk over de Geschiedenis van de Chinese Wijsbegeerte (1933—'34) wees hij o.m. uit, dat het zoeken van een middenweg en een synthese kenmerkend is geweest voor de hele chinese traditie. De grote prestatie van het chinese wijsgerige denken is geweest, dat het de praktische vorm heeft gevonden en gerealiseerd van een eenheid tussen denken en leven van het hele volk, een vorm die zich structureel en functioneel heeft uitgekristalliseerd in de 2e eeuw v. C. en meer dan 20 eeuwen de chinese beschaving heeft gericht en geïntegreerd. In dat denken heeft de mens altijd centraal gestaan. Niet de mens zoals hij reilt en zeilt, maar de mens zoals hij in wezen hoort te zijn. De mens in voortdurende wording en zelf-verwezenlijking, in de voortdurende betrekking op de natuur, de medemens, de gemeenschap, het

universum, de menselijke bestemming. In de nadruk van de ware menselijkheid als menselijke bestemming ligt de zin van het mens-zijn en mens-worden. In de eenheid van denken en leven, inzicht en levenspraktijk, gegevene en opgave, natuur en bestemming ligt de betekenis van het chinese humanisme ook voor ons nu. Humanisme is meer dan wijsgerige mensbeschouwing, religie, ethiek, politiek, kunst en cultuur; het omvat alles tezamen en wel in een integrale discipline, die enkeling en gemeenschap bindt tot een levend geheel en aan het mens-zijn zin, inhoud en bestemming verleent.

Nog duidelijker werkt Fung deze visie uit in een zestal boeken die hij tussen 1940 en 1947 publiceerde, en die vrucht zijn van persoonlijke overpeinzing in de jaren toen het noordoostelijke deel van China in de oorlog met Japan werd bezet en hoogleraren en studenten van vele universiteiten gedwongen werden zich terug te trekken naar het binnenland. In het werk uit deze periode slaagt Fung erin een harmonische synthese te voltrekken, eerst uit Confucianisme, Taoïsme en Chinese Boeddhisme, en daarna uit Chinees en Westers denken, waarbij hij ideeën ontleende aan Plato, Plotinus, Leibniz, Kant, Whitehead, Bergson en Dewey. Bovendien heeft hij getracht de methode van het logisch positivisme toe te passen om de metafysica van het Neo-Confucianisme te verdiepen en verder uit te bouwen. Door dit alles werd zijn naam ook in het Westen bekend. Zijn standaardwerk over de Geschiedenis van de Chinese Wijsbegeerte werd in het engels vertaald. In 1947—'48 was hij gasthoogleraar in Amerika.

Toen in 1949 de communisten in Peking aan de macht kwamen, was hij één van de eersten, die zijn sympathie met het nieuwe bewind en met de ideeën van Mao Tse-toeng betuigde. Het heeft hem evenwel een grote innerlijke worsteling gekost om zich ook geestelijk en ideologisch aan de nieuwe lijn aan te passen. Hij moest in het openbaar zijn „vergissingen en dwalingen” erkennen en afzweren. Hij hield echter zijn invloedrijke positie als hoogleraar in de wijsbegeerte en werd zelfs opgenomen in de Academia Sinica. Hij bleef actief in de Chinese Vereniging van Wijsbegeerte, waarin hij pleitte voor een herwaardering van de klassieke filosofie in het licht van het „marxisme-leninisme en de ideeën van voorzitter Mao”. In de periode van de „Honderd Bloemen” in 1956 waagde hij zich aan een openlijke kritiek, die echter heftige reactie en scherpe aanvallen op zijn persoon uitlokte. Nogmaals moest hij in het openbaar zijn vergissing erkennen. In 1962 is het eerste deel van een herschreven Geschiedenis van de Chinese Wijsbegeerte — herzien in marxistische geest — van zijn hand verschenen. Zijn pogen om nogmaals tot een synthese in denken en leven te komen is ernstig en oprecht.

Als het chinese communisme, na de gedwongen periode van dictatoriaal radicalisme, nog eens er in mocht slagen de humanistische elementen uit de chinese wijsgerige traditie in zich op te nemen, dan zal dit voor een niet gering deel zijn te danken aan de onvermoeide denker Fung Yu-lan.